

поінформованими про зміст, місце й час проведення заходу, але не взяти в ньому участь, оскільки він їх не цікавить.

Висновки. З ростом числа, масштабів та гостроти соціально-економічних проблем, а також із посиленням нездатності уряду своєчасно й належним чином реагувати на них, виникає проблема поглиблення кризи довіри населення до державного апарату. Підтримка державної політики громадськістю можлива за умови побудови ефективного двостороннього діалогу, а тому стратегія PR-програми повинна враховувати основні ідеї, генеральний план дій, який показуватиме пріоритетні проблеми та ресурси, необхідні для досягнення цієї мети. Це вимагає нових методів у впровадженні й реалізації програм зі зв'язків з громадськістю, чіткого визначення кінцевого стану сфери управління через певний проміжок часу, робота над поетапним планом.

Використані джерела інформації:

1. Василик М. А. Основы теории коммуникации / Василик М. А. – М. : Гардарики, 2007. – 531 с.
2. Маркони Дж. PR. Полное руководство / Маркони Дж. – М. : Вершина, 2006. – 256 с.
3. Панова Е. Реклама плетет «сети» / Панова Е. // Деловой журнал. – 2004. – № 12. – С. 110–113.
4. Скотт М. Катлип. Паблик рилейшинз: Теория и практика / Катлип М. Скотт, Аллен Х. Сентер, Глен М. Брум : Пер. с англ. : Уч. пос. 8-е изд. – М. : Вильямс, 2000. – 624 с.
5. MacDougall C. D. Understanding Public Opinion / MacDougall C. D. – N. J., 1999. – 351 p.
6. Інтернет ресурси.

Рецензент: Бакуменко В.Д., д.держ.упр., професор

УДК:35

Онищук С.В.

к.держ.упр., доцент,
начальник управління державної служби
Головного управління державної служби
в Івано-Франківській області.

ХРИСТІЯНСЬКІ ДОКТРИНИ ПОБУДОВИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Анотація. В даній науковій статті висвітлено історію формування громадянського суспільства та роль церкви в цьому процесі. Розглядається лютеранська, кальвіністська і католицька конфесії, поряд з державою і церквою, в єдності їх суспільних зв'язків. Також наведені дані соціологічних досліджень довіри громадян до церкви та інших соціальних інститутів.

Аннотация. В данной научной статье освещена история формирования гражданского общества и роль церкви в этом процессе. Рассматриваются лютеранская, кальвинистская и католическая конфессии, наряду с государством и

церковью, в единстве их общественных связей. Также приведены данные социологических исследований доверия граждан к церкви и других социальных институтов.

Annotation. In this research paper focuses on the history of civil society and the church's role in this process. An Lutheran, Calvinist and Catholic denominations, along with the state and the church, in the unity of their social networks. There are sociological studies of public confidence in churches and other social institutions.

Постановка проблеми у тезовій формі та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. На сучасному етапі модернізації державного управління проблема налагодження взаємовідносин держави із церквою та громадянами набуває дедалі більшої актуальності. Релігія і церква завжди відігравала важливу роль у процесі національно-державного і культурного будівництва[5]. У системі інститутів громадянського суспільства церква займає не просто особливе, але унікальне місце. Будучи елементом громадянського суспільства церква може безпосередньо впливати на людину, цілу громаду[13]. Тому тісний взаємозв'язок, а точніше діалог держави, церкви і громадськості зможе вирішувати важливі суспільні проблеми.

Становлення громадянського суспільства і місце в цьому процесі релігії є своєчасним питанням, оскільки у європейській традиції модель громадянського суспільства виникла в результаті демократизації тих інститутів суспільства, які були обумовлені професійною діяльністю і релігійними інтересами громадян. Обидві ці форми були пов'язані з суспільною нормою їх соціального служіння. В античному світі вона не давала «вийти за межі сущого», тобто порушити соціально-правовий порядок античного космосу. Його збереженню сприяла насамперед релігія. Теоретична модель громадянського суспільства припускає, що будь-яка людська спільність несе на собі деякий релігійний вимір [9, с.134].

Тому дане наукове дослідження спрямоване на вивчення історичного аспекту становлення громадянського суспільства та місця релігії в цьому процесі.

Виклад основного матеріалу. Християнська епоха і особливо реформація прагнули закласти в самих поняттях про релігійні засади громадянського суспільства співвідношення двох прав: право сакральне (від лат. *sacrum*—священний предмет, священний обряд, таїнство, містерія) і право природне [12, с.113]. Як зазначає Є.Б. Рашковський, таке правове взаємне доповнення божественного та людського права реалізуються в світі людей насамперед як комплекс уявлень про права особистості, зокрема й права власності [9, с.158].

Процес такої взаємодії стосувався не якогось певного періоду розвитку європейської політичної культури, а виводився з самої дії історичного часу, де минуле і сьогодення пов'язувалося з державою. У той же час сьогодення і майбутнє ідентифікувалося з громадянським

суспільством, а церква розглядалася як якась вічна домінанта, сакральність якої виступала сполучною ланкою всіх трьох вимірів часу.

Згідно вчень церкви людина вважається божественним творінням, і акумулює в собі сакральне право людини як незмінне і є його носієм. Для громадського суспільства свобода людини – це вічна істина, яка не дарована церквою, а завойована протягом багатьох віків. Слід звернути увагу на те, що уявлення про св'яте в європейській культурі мало вплив на різні правові концепції, але воно все-таки більшою мірою було пов'язане з внутрішнім світом і внутрішнім досвідом людини. Важливим є те, що основний акцент християнства полягає в єдності і нерозділеності Бога і людини як його образу і подоби, і це підкреслювало завжди життєдіяльність цього інституту суспільства. Громадянське суспільство завжди було тим соціальним полем, де випробували себе, теоретично і практично, а результатом такого випробування - є усвідомлення самої людини неповторної цінності громадянської свободи. Отож, суспільний ідеал і найбільша людська цінність - це без сумніву свобода людини, але пошуки такої свободи справа рук самої людини.

Однак, в реальному житті орієнтація лише на духовно-ментальну і емоційну сторону буття, з чим пов'язане поняття сакрального. Це не тільки збіднює особистість, але і звужує соціальні межі громадянського суспільства. Концепція Є.Б. Рашковського в будь-яких своїх варіантах передбачає духовну та діяльну енергетику, свободу вибору і творчості особистості, її відповідальність за себе, і суспільство. Релігія при цьому може виступати як одна із сторін конструювання соціуму в цілісній структурі громадянського суспільства, а раціональна сторона релігії в цьому конструюванні залежить не від неї, а від соціокультурної природи цивільних форм людського співжиття. Тому на думку багатьох вітчизняних науковців, саме в цій природі, громадянське суспільство і сформувало свою міцну історичну базу.

Вплив релігії на процес формування громадянського суспільства залежить від конфесійних відмінностей і їх інтерпретацій в соціальних навчаннях християнства. Християнська теологія кожної конфесії в питаннях формування громадянських процесів та формування громадянського суспільства виходить з точки зору толерантності, політичної лояльності, нормативних зв'язків, які притаманні відповідній конфесії.

У цьому процесі виділяється поняття конфесіоналізації як важливого чинника соціального життя громадян. Через організаційний принцип інституціалізації конфесій можна виявити переплетення релігійно-богословських і секулярних процесів і інтерпретувати їх у аспекті кардинальних змін в європейському суспільстві. Такий підхід дає можливість розглядати лютеранську, кальвіністську і католицьку конфесіоналізацію, поряд з державою і церквою, в єдності їх громадських зв'язків [6, с.91-126].

В церкві, як і в державі і суспільстві загалом, реформація зумовила відкриття громадської сфери громадянського суспільства в рамках таких форм її прояву, як шлюб і сім'я, школа, освіта, опіка над жебраками і хворими [1, 137]. Відповідно в такому контексті і відбувалося перетворення релігійних громад в приватні вільні асоціації віруючих, які здійснюють своє право на вільне сповідання віри. І сьогодні в Україні досить успішно розвинена мережа церков і релігійних організацій. Згідно даних державного департаменту у справах національностей та релігій станом на 1 січня 2012 року зареєстровано релігійних громад Української Православної Церкви (Московського Патріархату) – 12230, Української Православної Церкви Київського Патріархату – 4455, Української Автокефальної Православної Церкви - 1208, Української Греко-Католицької Церкви – 3699, Української Римо-Католицької Церкви – 913 [4].

Християнська теологія вибудовується в соціальні доктрини, які використовують соціокультурний фактор з точки зору зв'язку релігії з формами діяльності людини. І виявити такий зв'язок можна не через конфесійні доктрини, а через рефлексуючу історичну свідомість віруючих так, як воно склалося в протестантизмі, католицизмі та православ'ї. Причому, тут слід зазначити, що при аналізі соціальних доктрин християнства такий зв'язок дає про себе знати лише в тій мірі, в якій та чи інша конфесія виявилася вкоріненою в національній культурі і як вона співвідносилася з діяльністю релігійних організацій. Переконливість такого підходу показав М. Вебер на прикладі протестантських сект в Північній Америці [2, с.273-292].

Змістовна сторона конфесійних соціальних доктрин християнства по своїй суті ідентична з проблематикою громадянського суспільства, але домінуючим фактором у ній виступають не стільки громадянські позиції особистості в суспільстві, скільки моральна її відповідальність перед Богом і людьми. Тому релігієзнавчий аналіз конфесіоналізму в його зв'язку з соціальними доктринами християнства спирається на розмежування сутності релігійних явищ і позицій особистості в суспільстві.

Надзвичайно цікавими є соціологічні дослідження довіри громадян до суспільних інститутів, які здійснені на замовлення Лабораторії законодавчих ініціатив компанією TNS в Україні в межах щомісячного дослідження «Омнібус» (Omnibus). Згідно даних такого соціологічного дослідження в Україні громадяни традиційно найбільше довіряють Церкві (67,1% респондентів висловили повну або переважну довіру їй), ЗМІ – як українським (46,4%), так і російським (37,4%) й західним (36,5%) - та Збройним силам (40,1%). Найменше довіри у Судів (14,3%), Прокуратури (17%), Міліції (17,4%) та Верховної Ради України (18,7%). Серед органів влади більше всього українці довіряють Президенту (31%) [7]. Це звичайно високий рівень довіри до церкви, як інститута громадянського суспільства

Відомий французький дослідник католицької релігії П'єр Вален вважає, що особистісне начало в католицькій традиції проектується через інтегральну апологію суспільної влади, світської і духовної, як необхідний елемент теорії католицизму. Тут торжествує суворо централістська концепція єдності церкви і влади як принципу соціального порядку. Концепція соціальної влади не інтегрує особистість в соціум. Під різними формами католицька теологія заохочує важливу роль численних порад, що виходять від громадянського та професійного товариства або від «еліти», будь то церковної або світської, наприклад, від фахівців в області права. Ідеал суспільної влади розуміється в рамках патерналізму, тобто на особливо цінній системі стосунків, заснованій на вірі та відданості. Такий патерналізм розуміється як згуртованість людських груп, як доповнення тих колективних угод, які випливають із домовленостей між людьми. Їх основа базується на рівності прав, де особисті інтереси виступають основною формою співпраці [1, с.141].

В східному християнстві та православ'ї проявляється інша форма інституціоналізації церкви при залученні віруючих в суспільні та цивільні справи. Вона базується на духовно-моральному зв'язку людини із суспільством. Це є визначальним елементом православної релігії в питаннях взаємодії віруючих з громадськістю.

Отож, філософія спирається на антропологічне вчення про людину, його свободи і справедливості і пов'язує їх з соціальними традиціями суспільства при цьому відзначає значимість соціального вчення християнства у формуванні позицій-особистості в громадянському суспільстві.

У висловлюваннях Гегеля щодо впливу релігії на державу та громадськість зазначено, що який характер релігії народу, така є і його мораль, такий і його державний лад [3, с. 259].

Лютер висловлює ідею, що справедливість цивільного управління можлива лише на основі свободи християнина і з урахуванням її зовнішньої і внутрішньої (духовної) природи [8, с.303]. Згідно його вчень, найбільша цінність людини – це внутрішня свобода, яка повинна їй же і слугувати протягом життя. І якщо людина є релігійною, має тверду віру – це саме основна істина християнського життя.

Праці Лютера без сумніву мають виражені антропологічні виміри, інший же теолог Ж. Кальвін в своїх роботах особливу увагу приділяв ролі держави і політики. Навіть і сьогодні, ми можемо констатувати, що останні роки стали повернення релігії в публічну політику в багатьох частинах світу. Тому, якщо проаналізувати теологічну методологію Кальвіна, яка зводиться до того, що майже вся наша мудрість розділяється на дві частини: знання про Бога і здобуті через нього знання про самих себе. На думку цього вченого зовнішній світ - це перш за все політичний і громадянський світ, який поширюється не тільки на державу та її інститути, але і на церкву. В цьому світі ми повинні вчитися

виконувати громадські та цивільні обов'язки, адже вони потрібні для підтримки нормальних відносин між людьми. Вчення Кальвіна про церкву, як прерогативи зовнішнього, а не внутрішнього світу людини, звільняє особистість від абстракції середньовічної колективності як якогось цілого, згрупованого навколо «містичного тіла Христового» [1, с.149].

Отож, завдяки Кальвінізму починаються роздуми про політичну і правову свідомості, де такі поняття як «громадянське суспільство» і «політичне тіло» і зараз в умовах інтенсивного державного розвитку не втрачають своєї актуальності. Під егідою цих двох понять і виступили кальвіністські громади як в Європі, так і в Північній Америці. Ці поняття стають ефективною формою організації християнських громад в умовах міста, в середовищі яких сім'я і держава пронизані Божим словом і духом. Саме ідеологія кальвінізму була тією самою соціальною нормою, яка зміцнювала позиції англійських пуритан. Вона живила етику вільності, розвивала громадянський дух і громадянську мораль насамперед тим, що на перше місце висували благо спільноти, а не особисті корисливі інтереси. Мотивація останніх тут раціонально осмислена в категоріях дій і його наслідків. Для пуритан важливо було щоб їхня праця була раціональною і відповідала своїй професії. Практично пуританська концепція громадянського суспільства була її першою історичною моделлю, реалізованою європейськими переселенцями на американському континенті. Взявши за основу кальвіністський погляд на людину як на володаря індивідуального права особистого спілкування з Богом, пуритани повністю реалізували кальвіністську програму, але не за рахунок її теології, а, навпаки, відмови від тих її положень, де мова йшла про радикальні форми розвитку буржуазної свідомості. Цей тип свідомості почав формуватися не як вимога правових гарантій в соціально-економічній діяльності, а як вираз індивідуальної форми божественного права, укладеної в «просторі» між вірою і обраністю пуритан і всезагальним завданням, для якої вони були обрані [1, с.150].

Підтвердити реальний внесок кальвінізму у формування громадянського суспільства на Заході можуть документи епохи пуританської революції в Англії. У цих документах на перший план виступає вимога послідовників кальвінізму стабілізувати людські стосунки через віру як особливий дар Бога і як форму індивідуальної безпеки. З іншого боку, пуритани наполягали на встановленні обраної конгрегації в тому місці, де знаходиться їх співтовариство. Вона і повинна бути підставою договірної церкви (Covenanted church), яка могла охопити всю націю.

Перша модель громадянського суспільства полягала в тому, що пресвітеріани зробили спробу визнати ієрархічний принцип побудови церкви через автономію релігійної громади, а також обґрунтувати конгрегацію як результат особливого договору між членами громади і

Богом. І хоча в цілому вона зазнала невдачі, тим не менш пуритани заклали договірний принцип узгоджених дій в суспільстві [11, с. 296-297].

Результатом осягнення особливого, інтуїтивного договору між Богом і людиною є саме така громадська організація життя людей. З неї починається система договірних відносин, що перейшла в теоретичні концепції суспільних договорів філософії Нового часу та епохи Просвітництва. Із самого початку протестантизм був першопочатковим, де ідею договору пов'язав з релігією як прерогативою Бога, а не людини. Можливість укладення такого договору протестантизм пов'язав з громадянським суспільством.

Висновки. Формування громадянського суспільства складалося історично та проходило багато етапів свого розвитку, а його розробкою займалися ще античні філософи. Адже більшість людей і сьогодні розглядають громадянське суспільство як таку суспільну організацію, за якої існує дієва система захисту прав громадян від посягань держави. Тому із даної наукової статті чітко випливає, що громадянське суспільство виникло не як теоретична проблема, а скоріш як практична.

Розкриваючи структуру громадянського суспільства, ми бачимо, що головна мета громадянського суспільства - це досягнення особистої свободи кожною людиною. Інститути громадянського суспільства не можуть обмежувати свободу людей та їх стиль життя – це також особливість громадянського суспільства. Саме тому релігія сприяє активному розвитку громадянського суспільства, розвиваючи при цьому такі цінності, як довіра і справедливість, колективна ідентичність. Ще вона становить частину такого важливого інструменту впливу на людину, як підвищення рівня її самооцінки. В такому контексті важливо, щоби громадянське суспільство через свої інститути опиралося на ініціативу своїх громадян, а держава забезпечувала єдине правове поле для всіх громадських організацій та законодавчий захист громадян на всій території.

Використані джерела інформації:

1. Будов А. И. Философско-религиозные концепции гражданского общества [Текст] / : дисс. ... док. філософ. наук. : 09.00.11 / Будов А. И. – Москва, 2010.
2. Вебер М. Работы по социологии и культуре. ИНИОНИ, вып. 2, М., 1992. с. 192.
3. Гегель Г. Философия религии: В 2-х т. Т. 1. [Текст] / Г. Гегель // – М.: Мысль, 1976. – 565 с.
4. Звіт Державного департаменту у справах національностей та релігій про мережу церков і релігійних організацій в Україні станом на 01.01.2012 р. (Форма №1 та №2). [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://risu.org.ua/ua/index/resources/statistics/ukr2012/47891/>
5. Кияк С. Український католицизм і громадське суспільство: досвід релігійної соціалізації особистості [Текст] / С. Кияк // Релігія та Соціум. – 2010. - №1(3).
6. Kahl S. The Religions Roots of Modern Poverty Policy: Catholic, Lutholic, Lutheran and Reformed Protestant Traditions Compared // Arch. De Sociology. – P., 2005. – Т. 46, №1.

7. Лабораторія законодавчих ініціатив УНН TNS в Україні / Результати соціологічного опитування [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.spa.ukma.kiev.ua/konst/>
8. Лютер М. Свобода християнина // Избр. произв. СПб., 1994
9. Рашковский Е.Б. Гражданское общество: религиозное измерение проблемы // На оси времени. М., 1999.
10. Лабораторія законодавчих ініціатив УНН TNS в Україні / Результати соціологічного опитування [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.spa.ukma.kiev.ua/konst/>
11. Слѣзкин Л.Ю. У истоков американской истории. М., 1978, с. 296–297.
12. Філософський словник / За ред. В. І. Шинкарука. – 2.вид., перероб. і доп. – К.: Голов. Ред. УРЕ, 1986.
13. Чікіта І.В. Церква і громадянське суспільство - історична роль і сучасність / [Електронний ресурс] – URL : <http://root@sevgtu.sebastopol.ua>
Рецензент: Канавець М.В., к.держ.упр.

УДК 351.07:005.2

Сельський А.А.,
к.фіз.-мат.н., доцент,
докторант кафедри державної політики
та управління політичними процесами
НАДУ при Президентіві України

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ МЕХАНІЗМ В УПРАВЛІННІ СУСПІЛЬНИМИ СПРАВАМИ

Анотація. У статті розглянуто внутрішні взаємозв'язки у алгоритмі стратегічного управління і виділено його функціональні особливості як механізму державного управління.

Ключові слова: стратегічне управління, державне управління, функціональний механізм.

Аннотация. В статье рассмотрены внутренние взаимосвязи в алгоритме стратегического управления и выделены его функциональные особенности как механизма государственного управления.

Ключевые слова: стратегическое управление, государственное управление, функциональный механизм.

Annotation. In the article, it considers the internal relationships in the algorithm of strategic management and its features are highlighted as a mechanism of public administration.

Keywords: strategic management, public administration, functional mechanism

Постановка проблеми. Стратегічне управління у суспільному секторі має дещо зміщений фокус на діяльність органів державної влади, її оптимізацію і збалансування у системі державного управління. Однак наголошуючи на цьому варто пам'ятати, що передумовою будь-якої